

УДК 336.1:354

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-10

Кучерявий А. М., начальник управління будівництва, архітектури та землекористування Святошинської районної у місті Києві державної адміністрації, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0001-5344-3911

Бюджетні модифікації під впливом економічних перетворень

Анотація. Обґрунтовано, що на точність планування дохідної частини бюджету впливають: прогноз соціально-економічного розвитку, зокрема зміна макроекономічних параметрів, що лежать в основі побудови баз оподаткування врахування змін податкового та митного законодавства та інших чинників; неточні припущення, закладені при прогнозуванні доходів, що ґрунтуються на історичних даних або експертних оцінках, чим складніші механізми і процедури формування баз оподаткування, тим складніші припущення і гіпотези, які пов'язані з економічним розвитком; інші причини, невраховані при прогнозуванні, включаючи погашення заборгованості за попередні періоди, перерахунок величини податків і обов'язкових платежів та ін. Встановлено наступні підходи до планування: середньострокове макропланування, що зосереджене на плануванні загальної макроекономічної ситуації в країні; традиційне планування на фіксований строк; планування економічної та функціональної структури видатків; та планування на основі бюджетних програм. Доведено, що успішний розвиток середньострокового бюджетного планування забезпечується: наявністю системи пріоритетних цілей державного розвитку, відповідно до яких будується діяльність відповідних органів влади і розподіляються бюджетні кошти; існуванням системи середньострокового (довгострокового) прогнозування; чітким розмежуванням повноважень між гілками, рівнями і окремими органами державної влади з питань розробки державної політики та бюджетного проектування; системним застосуванням інструментів бюджетного планування; стабільним і комплексним нормативним правовим регулюванням бюджетного планування.

Ключові слова: бюджетні кошти, бюджетне планування, інструменти бюджетного планування, структура видатків.

Kucheriavyi Andrii, Head of the Department of Construction, Architecture and Land Use of Sviatoshynska District State Administration in Kyiv, Kyiv, Ukraine

Budget Modifications under the Influence of Economic Transformations

Introduction. It is substantiated that the accuracy of planning the revenue side of the budget is influenced by: forecast of socio-economic development, in particular changes in macroeconomic parameters that underlie the construction of tax bases taking into account changes in tax and customs legislation and other factors; inaccurate assumptions made in forecasting incomes based on historical data or expert estimates, the more complex the mechanisms and procedures for forming tax bases, the more complex the assumptions and hypotheses associated with economic development; other reasons not taken into account in forecasting, including repayment of debts for previous periods, recalculation of taxes and mandatory payments, etc. The following approaches to planning have been identified: medium-term macro-planning, which focuses on planning the general macroeconomic situation in the country; traditional fixed-term planning; planning of economic and functional structure of expenditures; and planning based on budget programs.

Purpose. It was found that effective budget planning should be based on the needs and taking into account the development trends of individual sectors of the national economy. With this in mind, the regression equation of the dependence of tax revenues on the volume of GDP generated in the most important sectors: agriculture, forestry and fisheries (x_1), industry (x_2), construction (x_3), wholesale and retail trade (x_4), transport, warehousing, postal and courier activities (x_5). All of these indicators have been found to be closely related to the performance indicator.

Results. The advantages of medium-term financial plans are identified, the essence of which is that they: 1) create a basis for forecasting the consequences of decision-making in public policy; 2) is a tool for medium-term planning of the fiscal strategy of the state; 3) ensure transparency and efficient allocation of budget resources; 4) form the preconditions for ensuring the stability and consistency of fiscal policy. It is proved that the successful development of medium-term budget planning is ensured by: the existence of a system of priority goals of state development, in accordance with which the activities of the relevant authorities are built and budget funds are distributed; the existence of a system of medium-term (long-term) forecasting; clear division of powers between branches, levels and individual public authorities on issues of state policy development and budget design; systematic application of budget planning tools; stable and comprehensive regulatory legal regulation of budget planning.

Conclusions. Examining the components of the budget planning system based on the application of world experience and recommendations of international organizations, it was found that the most noteworthy is budget planning based on efficiency indicators, the practice of which is practically absent in Ukraine. It is argued that budget planning based on performance indicators can be implemented in three areas (types): presentation performance budgeting, data on budget policy results, goals or results are covered in legal documents as reference information for accountability and dialogue with legislators

Стаття надійшла до редакції: 19.05.2021

Received: 19 May 2021

and citizens on issues public policy; such information is informative (approach, the elements of which are used in Ukraine); budgeting based on planned results involves planning budget resources indirectly related to the desired future results or past performance; direct performance budgeting involves the allocation of resources based on the results achieved.

JEL Classification: G 28.

Постановка проблеми. В умовах обмеженості фінансових ресурсів проблематика використання бюджетних коштів відноситься до найбільш пріоритетних для бюджетної політики. Ефективне використання бюджетних коштів неможливе без якісного бюджетного планування, яку здатне забезпечити взаємозв'язок між стратегічними пріоритетами державного розвитку та реалізацією тактичних заходів органів влади у поточному фінансовому році.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням цієї проблематики займалися такі вітчизняні вчені-економісти: Л. Качагіна, Т. Станус, М. Кульчицький, М. Ливдар, В. Федосов [1-5] та багато інших.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є розгляд бюджетних модифікацій під впливом економічних перетворень. Якість бюджетного планування відіграє особливу роль в підвищенні ефективності управління державними фінансами. Від якості бюджетного планування залежить здатність держави реалізувати свій фінансовий потенціал, проводити ефективну бюджетну і боргову політику, протистояти негативним впливам зовнішнього середовища і отримувати максимальну вигоду із можливостей. Завдяки якісному бюджетному плануванню створюються передумови для досягнення поставлених цілей економічного та соціального розвитку, здійснюється більш ефективний контроль за виконанням урядових рішень.

Виклад основних результатів дослідження. В якості ключового індикатора виконання планових показників, як правило, використовують відхилення виконання до плану з врахуванням змін, що вносяться до Закону України про бюджет [6]. Очевидно, що інформація, яка висвітлюється у звітах про виконання бюджету, не зовсім точно відображає похибку планування бюджетних показників. Базою порівняння є відношення «виконання/план з урахуванням змін», проте з моменту ухвалення першої редакції Закону про бюджет до закінчення планового періоду показники неодноразово коригуються, у переважній більшості випадків, у напрямі зменшення. Так, у 2020 р. при виконанні бюджету за доходами, реальне відхилення виконання від початкового планового показника становило -1,82%, оскільки в результаті коригувань впродовж року планові показники доходів зменшились на 2,65.

Розмір коригувань планових показників бюджету за податковими надходженнями також досить суттєвий і становив у 2020 р. -12,14%, що при показнику виконання податкових надходжень +2,92%

обумовило від'ємне відхилення фактичних показників від планових на 8,86%. Зазначимо також, що у 2020 р. від'ємне відхилення «початковий план/виконання» спостерігалось за більшістю показників податкових надходжень, зокрема – за податком на доходи фізичних осіб – на 10,3%, податком на прибуток підприємств – на 9,39%, вивізним митом – 31%. Зазначимо також, що з року в рік завищуються очікування офіційних трансфертів від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ (-165,5% у 2020 р.).

Невисока точність прогнозів бюджетних показників доходів обумовлює зростання ризику стійкості бюджетної системи. На точність планування дохідної частини бюджету впливають:

– прогноз соціально-економічного розвитку, зокрема зміна макроекономічних параметрів, що лежать в основі побудови баз оподаткування врахування змін податкового та митного законодавства та інших чинників.

– неточні припущеннями, закладені при прогнозуванні доходів, що ґрунтуються на історичних даних або експертних оцінках, чим складніші механізми і процедури формування баз оподаткування, тим складніші припущення і гіпотези, які пов'язані з економічним розвитком;

– інші причини, невраховані при прогнозуванні, включаючи погашення заборгованості за попередні періоди, перерахунок величини податків і обов'язкових платежів та інше.

Однією з основних причин значного відхилення планових показників фахівці називають негативний вплив кризових явищ, спричинених виникненням і поширенням коронавірусної хвороби COVID-19. Окремі макроекономічні показники у звітному періоді значно відрізняються від прогнозних, врахованих при визначенні параметрів державного бюджету на 2020 р., зокрема, темпи скорочення реального ВВП – на 17 %, зростання споживчих цін – на 60 %, падіння імпорту товарів і послуг – на 81 % та курс гривні до дол. США – на 10 відсотків [6].

За результатами дослідження з'ясовано, що найбільші за обсягом відхилення пов'язані з похибкою у плануванні макропоказників, врахованих у розрахунках податкових надходжень до державного бюджету. З огляду на це, нами проведено кореляційно-регресійний аналіз макроекономічних показників (ВВП (x_1), обсяг імпорту (x_2), індекс споживчих цін (x_3) та обсягу податкових надходжень до Державного бюджету України (Y).

Тіснота зв'язку між досліджуваними показниками виражена через коефіцієнт кореляції (табл. 1).

Таблиця 1 Матриця парних коефіцієнтів кореляції макроекономічних показників (ВВП (x₁), обсяг імпорту (x₂), індекс споживчих цін (x₃)) та обсягу податкових надходжень до Державного бюджету України (Y), R

	Y	x ₁	x ₂	x ₃
Y	1	0.9973	0.9906	-0.1778
x ₁	0.9973	1	0.9886	-0.1967
x ₂	0.9906	0.9886	1	-0.2059
x ₃	-0.1778	-0.1967	-0.2059	1

Розрахунок статистичної значимості коефіцієнтів кореляції для r_{yx} здійснено на основі t-критерію Стьюдента:

табличне значення t-критерію: $t_{табл}(n-m-1; \alpha/2) = (12; 0.025) = 2,56$

розрахункове значення, визначене за формулою: $t_{nabl} = r_{yx1} \cdot \frac{\sqrt{n-m-1}}{\sqrt{1-r_{yx1}^2}}$, де m = 1 – кількість факторів в

рівнянні регресії.

$$\text{для } r_{yx1} \quad t_{nabl} = 1 \cdot \frac{\sqrt{14-1-1}}{\sqrt{1-1^2}} = 47.47$$

$$\text{для } r_{yx2} \quad t_{nabl} = 0.99 \cdot \frac{\sqrt{14-1-1}}{\sqrt{1-0.99^2}} = 25.04$$

$t_{nabl} > t_{табл}$, тому можна вважати, що коефіцієнти кореляції r_{yx1}, r_{yx2} статистично значимі;

$$\text{для } r_{yx3} \quad t_{nabl} = 0.18 \cdot \frac{\sqrt{14-1-1}}{\sqrt{1-0.18^2}} = 0.63$$

$t_{nabl} < t_{табл}$, тому можна вважати, що коефіцієнт кореляції r_{yx3} не має статистичної значимості.

З метою розширення можливостей змістовного аналізу моделі регресії використовуються коефіцієнти еластичності, які визначаються за формулою:

$$E_i = b_i \cdot \frac{x_i}{Y}$$

$E_1 = 0.173 \cdot \frac{2034627.214}{401769.68} = 0.874$ - зміна фактора x₁ (ВВП) на 1% обумовлює зміну Y на 0,874%,

$E_2 = 0.0803 \cdot \frac{1142089.962}{401769.68} = 0.228$ - зміна фактора x₂ (обсяг імпорту) на 1% обумовлює зміну Y на 0,228%,

$E_3 = 486.245 \cdot \frac{112.743}{401769.68} = 0.136$ - зміна фактора x₃ (рівень інфляції) на 1% обумовлює зміну Y на 0,136%.

У результаті розрахунків було отримано рівняння множинної регресії:

$$Y = -95894,5 + 0.1726X_1 + 0.0803X_2 + 486.2449X_3$$

Можлива економічна інтерпретація параметрів моделі: збільшення ВВП (x₁) на 1 грн призводить до збільшення Y в середньому на 0,173 грн; збільшення обсягу імпорту (x₂) на 1 грн призводить до збільшення Y в середньому на 0,0803 грн.

Статистична значимість рівняння перевірена за допомогою коефіцієнта детермінації і критерію

Фішера. Коефіцієнт детермінації R²=0.9961 свідчить про тісний зв'язок між результативною та факторними ознаками. Отже, 99.61% загальної варіабельності результативної ознаки пояснюється зміною факторів X_j. Висновок щодо тісноти зв'язку підтверджується і значенням скорегованого коефіцієнта детермінації, що забезпечує більш об'єктивну оцінку:

$$R^2 = 1 - (1 - R^2) \cdot \frac{n-1}{n-m-1}$$

$$R^2 = 1 - (1 - 0.9961) \cdot \frac{14-3-1}{14-3-1} = 0.995$$

Здійснимо перевірку загальної якості рівняння множинної регресії за допомогою F-статистики розподілу Фішера. Для цього перевіримо гіпотезу про загальну значущості – гіпотезу про одночасне рівність нулю всіх коефіцієнтів регресії при пояснюють змінних:

$$H_0: R^2 = 0; \beta_1 = \beta_2 = \dots = \beta_m = 0.$$

$$H_1: R^2 \neq 0.$$

$$F = \frac{R^2}{1-R^2} \cdot \frac{n-m-1}{m} = \frac{0.9961}{1-0.9961} \cdot \frac{14-3-1}{3} = 845.493$$

Табличне значення при ступенях свободи k₁ = 3 и k₂ = n-m-1 = 14-3-1 = 10, F_{кр}(3;10) = 3,71. Оскільки F > F_{кр}, то коефіцієнт детермінації

статистично значимий і рівняння регресії статистично надійне.

Для деталізації дослідження проведемо кореляційно-регресійний аналіз впливу ключових чинників на окремі статті податкових надходжень, зокрема: зв'язок надходжень від податку на прибуток підприємств (y₁) та ВВП (x₁); зв'язок надходжень від ПДВ (y₂) та обсягу імпорту (x₁).

Рівняння регресії, що відображає зв'язок надходжень від податку на прибуток підприємств (y₁) та ВВП (x₁) має вигляд:

$$Y_1 = 17312.5274 + 0.02052X_1$$

при коефіцієнті детермінації R² = 0.845 та коефіцієнті еластичності $E_1 = 0.0205 \cdot \frac{2034627.214}{59071.76} = 0.707$

Рівняння регресії статистично значиме, що доведено методом використання критерію Фішера:

$$F = \frac{R^2}{1-R^2} \cdot \frac{n-m-1}{m} = \frac{0.845}{1-0.845} \cdot \frac{14-1-1}{1} = 65.443$$

$k_1 = 1$ и $k_2 = n - m - 1 = 14 - 1 - 1 = 12$, $F_{кр}(1;12) = 4.75$
 $F > F_{кр}$
 Рівняння регресії, що відображає зв'язок надходжень від ПДВ із ввезених на територію України товарів (y_2) та обсягу імпорту (x_1):

$$Y = -6566.3939 + 0.07802X_1$$

при коефіцієнті детермінації $R^2 = 0.98015$ та коефіцієнті еластичності $E_1 = 0.078 \cdot \frac{2034627.214}{152167.43} = 1.043$.

Статистична значимість рівняння регресії доведена методом Фішера:

$$F = \frac{R^2}{1 - R^2} \cdot \frac{n - m - 1}{m} = \frac{0.9801}{1 - 0.9801} \cdot \frac{14 - 1 - 1}{1} = 589.599$$

$k_1 = 1$ и $k_2 = n - m - 1 = 14 - 1 - 1 = 12$, $F_{кр}(1;12) = 4.75$

$F > F_{кр}$

Запропоновані рівняння регресії не гарантують високої точності прогнозу бюджетних показників, однак вони можуть бути використані як основа для подальших досліджень з метою побудови середньострокових планів (табл. 2).

Таблиця 2 Прогнозування податкових надходжень до Державного бюджету на основі регресійної моделі

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
ВВП, млрд грн	4505,9	5089,4	5689,7
Обсяг імпорту, млн дол. США	70591	77661	86280
Індекс споживчих цін, %	107,3	106,2	105,3
Податкові надходження, млн грн	553940.5	620730.3	700258.3

Джерело: розраховано автором з використанням даних [7]

Ефективне бюджетне планування має базуватись на потребах та з урахуванням тенденцій розвитку окремих секторів національної економіки. З огляду на це, нами побудовано рівняння регресії залежності податкових надходжень від обсягу ВВП, створеного в найбільш вагомих секторах: сільському, лісовому та

рибному господарствах (x_1), промисловості (x_2), будівництві (x_3), оптовій та роздрібній торгівлі (x_4), транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності (x_5). Всі ці показники перебувають у тісному взаємозв'язку з результативним показником (табл. 3).

Таблиця 3 Матриця парних коефіцієнтів кореляції податкових надходжень до бюджету та ВВП, створеного в різних секторах економіки України, R

-	y	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5
y	1	0.9812	0.9951	0.9245	0.994	0.9907
x_1	0.9812	1	0.9691	0.8513	0.974	0.9606
x_2	0.9951	0.9691	1	0.9388	0.9902	0.9872
x_3	0.9245	0.8513	0.9388	1	0.9338	0.952
x_4	0.994	0.974	0.9902	0.9338	1	0.9939
x_5	0.9907	0.9606	0.9872	0.952	0.9939	1

Джерело: розраховано автором

Статистична значимість кожного з коефіцієнтів кореляції доведена критерієм Стюдента: при $T_{табл}(n - m - 1; \alpha/2) = (11; 0.025) = 2.593$ за всіма факторними ознаками справджується рівність $t_{набл} > t_{табл}$. Значення t-статистики для коефіцієнтів кореляції наведено в табл. 4.

Рівняння багатофакторної регресії має вигляд:

$$Y = -76125.4096 + 0.3774X_1 + 0.6969X_2 - 0.6432X_3 + 0.04646X_4 + 1.2586X_5.$$

Перевірка загальної якості рівняння множинної регресії на основі F-статистики (критерій Фішера) показала статистичну значимість коефіцієнта детермінації.

$$R^2 = 1 - \frac{s_e^2}{\sum(y_i - \bar{y})^2} = 1 - \frac{1890324998.407}{653085141602.87} = 0.9971$$

$$F = \frac{R^2}{1 - R^2} \cdot \frac{n - m - 1}{m} = \frac{0.9971}{1 - 0.9971} \cdot \frac{13 - 5 - 1}{5} = 482.284$$

$F_{кр}(5;7) = 3.97$.

$k_1 = 5$ и $k_2 = n - m - 1 = 13 - 5 - 1 = 7$, $F > F_{кр}$.

Таблиця 4 Значення t-статистики для коефіцієнтів кореляції

Коефіцієнт кореляції		Значення t-статистики
r_{yx1}	0.9812	$t_{nabl} = 0.9812 \cdot \frac{\sqrt{13-1-1}}{\sqrt{1-0.9812^2}} = 16.86$
r_{yx2}	0.9951	$t_{nabl} = 0.9951 \cdot \frac{\sqrt{13-1-1}}{\sqrt{1-0.9951^2}} = 33.38$
r_{yx3}	0.9245	$t_{nabl} = 0.9245 \cdot \frac{\sqrt{13-1-1}}{\sqrt{1-0.9245^2}} = 8.04$
r_{yx4}	0.994	$t_{nabl} = 0.994 \cdot \frac{\sqrt{13-1-1}}{\sqrt{1-0.994^2}} = 30.07$
r_{yx5}	0.9907	$t_{nabl} = 0.9907 \cdot \frac{\sqrt{13-1-1}}{\sqrt{1-0.9907^2}} = 24.15$

Джерело: розраховано автором

Економічна інтерпретація параметрів моделі: збільшення ВВП в сільському господарстві (X_1) на 1 млн грн призводить до збільшення податкових надходжень до бюджету в середньому на 377 тис. грн; збільшення ВВП в промисловості (X_2) на 1 млн грн призводить до збільшення надходжень в середньому на 697 тис. грн; збільшення ВВП в оптовій та роздрібній торгівлі (X_4) на 1 млн грн призводить до збільшення податкових надходжень в середньому на 46,5 тис. грн.

Враховуючи результати розрахунку коефіцієнтів еластичності встановлено: при зміні ВВП в сільському, лісовому та рибному господарствах (x_1) на 1% обсяг податкових надходжень до Державного бюджету зміниться на 0.182% ($E_1 = 0.377 \cdot \frac{177533.692}{367204.61} = 0.182$); при зміні ВВП в промисловості (x_2) на 1% обсяг податкових надходжень до Державного бюджету зміниться на 0.635% ($E_2 = 0.697 \cdot \frac{334730.846}{367204.61} = 0.635$); при зміні ВВП в

будівництві (x_3) на 1% обсяг податкових надходжень до Державного бюджету зміниться на -0.0835% ($E_3 = -0.643 \cdot \frac{47677.308}{367204.61} = -0.0835$); при зміні ВВП в оптовій та роздрібній торгівлі (x_4) на 1% обсяг податкових надходжень до Державного бюджету зміниться на 0.0327% ($E_4 = 0.0465 \cdot \frac{258069.385}{367204.61} = 0.0327$); при зміні ВВП в транспорті, складському господарстві, поштової та кур'єрській діяльності (x_5) на 1% обсяг податкових надходжень до Державного бюджету зміниться на 0,44%.

Отже, найбільший вплив на формування податкових надходжень матимуть результати розвитку промислового виробництва (x_2). Цей висновок підтверджується також статистичними розрахунками (за максимальним значенням коефіцієнта $\beta_2=0,506$).

Розглянемо прогнозування податкових надходжень до Державного бюджету (табл. 5).

Таблиця 5 Прогнозування податкових надходжень до Державного бюджету на основі регресійної моделі

Показник	Прогноз, млн грн		
	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Сільське, лісове та рибне господарство	4488888.9	5085227.3	5712790.7
Промисловість	4500552.5	5087845.3	5690555.6
Будівництво	4553571.4	5048387.1	5715151.5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4506015.0	5081203.0	5697727.3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	4504615.4	5067164.2	5707352.9
Податкові надходження	770441.8	875524.2	981763.5

Джерело: розраховано автором з використанням [7]

Переваги середньострокових фінансових планів зводяться до того, що вони: створюють базу для прогнозування наслідків прийняття рішень в рамках державної політики; є інструментом середньострокового планування фінансової стратегії держави; забезпечують прозорість та ефективність розподілу бюджетних ресурсів; формують передумови для забезпечення стабільності і послідовності бюджетної політики.

Базуючись на світовому досвіді бюджетного планування, можна виокремити наступні підходи до планування:

– середньострокове макропланування (medium-term macroeconomic framework), що зосереджене на плануванні загальної макроекономічної ситуації в країні, зокрема платіжного балансу, реального, державного/ недержавного секторів економіки,

ключових показників монетарної та фіскальної політик тощо;

- традиційне планування на фіксований строк;
- планування економічної структури видатків;
- планування функціональної структури видатків;
- планування на основі бюджетних програм.

Досліджуючи складові системи бюджетного планування на базі застосування світового досвіду та рекомендацій міжнародних організацій, з'ясовано, що найбільшій увазі заслуговує планування бюджету на основі показників ефективності, практика застосування якого практично відсутня в Україні.

Планування бюджету на основі показників ефективності може бути імplementоване в трьох напрямках (видах):

– презентаційне бюджетування результативності дані про результати бюджетної політики (цілі або результати) висвітлюються у нормативно-правових документах як довідкова інформація для підзвітності та діалогу із законодавцями та громадянами з питань державної політики; така інформація не призначена відіграти роль у прийнятті рішень, а носить інформативний характер (підхід, елементи якого що використовуються в Україні);

– бюджетування на основі запланованих результатів передбачає планування бюджетних ресурсів, опосередковано пов'язаних з бажаними майбутніми результатами чи з минулими показниками. Інформація про результати діяльності є важливою у процесі прийняття бюджетних рішень, але не визначає обсяг виділених ресурсів і не має заздалегідь визначеної ваги у прийнятті рішень;

– пряме бюджетування результативності передбачає розподіл ресурсів на основі досягнутих результатів. Ця форма бюджетування результативності застосовується лише в певних секторах в обмеженій кількості країн.

Висновки. Реалізація цього напрямку реформування бюджетної сфери вимагає не лише законодавчого регулювання, а й реальних дій з розвитку середньострокового бюджетного планування, без яких норми законодавства залишаться декларативними. Першим кроком до підвищення якості макроекономічного прогнозування

і бюджетного планування має стати створення системи моніторингу відповідності звітних показників параметрам, які встановлені на трирічний період. Крім того, ключову роль відіграють: аналіз причин відхилення від раніше затверджених показників; формування інформаційної бази, що дозволяє врахувати максимально можливу кількість чинників, які впливають на значення показників економічного розвитку і параметрів бюджетної системи; стабільне бюджетне і податкове законодавство; чітке визначення пріоритетів державної політики; матеріально-технічне та кадрове забезпечення розробки середньострокових прогнозів.

Інтеграція середньострокового бюджетного планування в процес державного управління досягається шляхом встановлення основи базового документа бюджетного планування, на основі якого здійснюватиметься розрахунок параметрів фінансових планів і оцінюватиметься послідовність і стабільність бюджетної політики.

Перехід до середньострокового бюджетного планування, у першу чергу, вимагає визначення цільового завдання його організації. Успішний розвиток середньострокового бюджетного планування забезпечується:

– наявністю системи пріоритетних цілей державного розвитку, відповідно до яких будується діяльність відповідних органів влади і розподіляються бюджетні кошти;

– існуванням системи середньострокового (довгострокового) прогнозування;

– чітким розмежуванням повноважень між гілками, рівнями і окремими органами державної влади з питань розробки державної політики та бюджетного проектування;

– системним застосуванням інструментів бюджетного планування;

– стабільним і комплексним нормативним правовим регулюванням бюджетного планування.

Планування фінансових ресурсів і видаткових зобов'язань в трирічному горизонті дозволить вирішувати масштабніші завдання, більш виражено визначати досяжність поставлених цілей і ефект від житих заходів соціально-економічного розвитку.

Література:

1. Качагіна Л. В. Бюджетування як найбільш ефективний напрямок фінансового менеджменту. *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ*. 2013. № 4(20). С. 65–69.
2. Кульчицький М. І. Проблеми та перспективи бюджетування в Україні. *Ефективна економіка*. 2012. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_6_29.
3. Ливдар М. В. Програмно-цільовий метод скла- дання бюджету. *Галицький економічний вісник*. 2009. № 2. С. 109–114.
4. Станкус Т. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів. Х.: Фактор, 2017. 128 с.
5. Федосов В. М. Бюджетний менеджмент: під- ручник; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. К.: КНЕУ, 2004. 864 с.
6. Звіти Рахункової палати. https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2021/7-1_2021/Vysn_7-1_2021.pdf
7. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2021-2023 роки. (<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=98c3a695-56bb-42ba-b651-60ce1f899654&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2021-2023-Roki>)

References:

1. Kachagina, L. V. (2013). Budgeting as the most effective direction of financial management. *Bulletin of Kryvy Rih Economic Institute of*

- KNEU, 4 (20), 65-69.
2. Kulchytskyi, M. I. (2012). Problems and Perspectives of Budgeting in Ukraine. *Effective economy*, 6. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_6_29.
  3. Livdar, M. V. (2009). Program-Target Method of Budgeting. *Galician Economic Journal*, 2, 109-114.
  4. Stankus, T. (2017). Program-target method in the budget process at the level of local budgets. X.: Factor.
  5. Fedosov, V. M. (2004). Budget Management: under the umbrella. Ministry of Education and Science of Ukraine, KNEU; Ed. VM Fedosov. K.: KNEU.
  6. Reports of the Accounting Chamber. Retrieved from: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2021/7-1_2021/Vysn_7-1_2021.pdf
  7. Forecast of economic and social development of Ukraine for 2021-2023. Retrieved from: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=98c3a695-56bb-42ba-b651-60ce1f899654&title=PrognozEkonomichnogoSotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2021-2023-Roki>

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License